

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

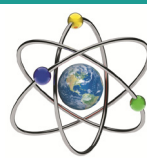
No9(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 522 sahifa,
2-sentyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'smirlarda hissiy bezovtalikning psixologik determinantlari sifatida o'z-o'zini baholash va o'ziga munosabat xususiyatlari.....	10
Ibraymova Altinay Esemuratovna	
Bo'lajak pedagoglar shaxsiyatida ksenofobiya xavfi: kasbiy deformatsiya omillari va uning pedagogik faoliyatga ta'siri	16
Abdiraximova Dildora Begimkulovna	
Biologiya ta'limida sun'iy intellektdan foydalanish: didaktik imkoniyatlar, muammolar va metodik yechimlar.....	20
Raxmatov Uchkun Ergashevich	
Talabalarda mediasavodxonlik va tanqidiy fikrlash o'rtasidagi psixologik bog'liqlik.....	28
Adizova Muxabbat Muxitdinovna	
Oliy ta'lim rahbar-kadrlarida stressogen vaziyatlarni boshqarishning pedagogik-psixologik o'ziga xos jihatlari	32
Sultonov Mansur G'aniyevich	
Boshlang'ich ta'limda individual yondashuv orqali o'quvchilarning ta'lim natijalarini yaxshilash	37
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning raqamli resurs bazasini yaratish kompetensiyasi: tuzilma va mezonlar.....	41
Qo'qonboyeva Durdona Faxriddin qizi	
Biologiyani o'qitishda zamonaviy ta'lim metodlari.....	44
Joldasbayeva Gulchexra Maksetbayevna	
Organik fotoelementlarning moslashuvchanligini oshirish.....	49
Jalolova Pokiza Muzaffarovna	
Dzyudo sport turida texnik tayyorgarlikni takomillashtirishda maxsus mashqlardan foydalanish samaradorligi.....	54
Ko'palov Sanjar Ulug'bekovich	
Interactive Methods for Developing Sociolinguistic Competence in Higher Education	59
Baxramova Diyora Sanjar qizi	
Texnika yo'nalishi talabalarini ishlab chiqarish muhitiga tayyorlashda CDIO va sanoat korxonalari hamkorligining pedagogik imkoniyatlari	66
Gaffarov Xasan Ravshanovich	
Onkologik bemorlarga tashxisni bildirish madaniyati va uning psixologik oqibatlar (O'zbekiston misolida)...	70
Jonpo'lotova Manzura Jahonovna	
Malaka oshirish jarayonida rahbar-kadrlarning SOFT-kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi.....	75
Axrrova Umida Xamidullayevna	
Refleksiv ta'lim muhitida o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik parametrlari tizimi	81
Sadikova Shaxnoza Ulug'bek qizi	
Loyihaviy faoliyat asosida talabalarda mustaqil ta'lim kompetensiyalarini shakllantirish mexanizmlari	87
Jabborov Toxirjon Maqsudali o'g'li	
Biologiya fanini o'qitishda biologiya (maxsus pedagogika: logopediya) yo'nalishi talabalarining tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	91
Hakimova Musharraf Fozilovna, Hasanova Zebo Davlatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda bolalar adabiyotining didaktik imkoniyatlari	96
Homiyatova Mavluda Amon qizi	
Boshlang'ich sinflarda raqamli ta'lim muhitini yaratish va interaktiv metodlardan foydalanish.....	101
Karimova Nargiza Raximovna	
Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalar asosida bolalarning soft skillsini rivojlantirish: interaktiv va sun'iy intellektga asoslangan yondashuvlar	109
Mamatqulova Nozimaxon Shavkat qizi	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida innovatsion pedagogik faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirish: kvazi-eksperimental tadqiqot.....	116
Nozimabonu Tojiboyeva	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining axborotni tekshirish va dalillarga asoslangan xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	124
Abduraxmonova Gulandam Anvarjonovna	
Funksional yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini takomillashtirishning ustuvor jihatlarini.....	130
Safarov Dilmurod Zoirovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv faoliyati samaradorligini oshirishda o'qish savodxonligining ahamiyati	135
Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish asosida matematika fanini o'qitishda o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish metodikasi.....	140
Sultonova Shahnoza Yusuf qizi	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitish metodikasini yosh omili asosida takomillashtirish.....	147
Akhmadaliyeva Nargizakhon Abdumalik qizi	
Tengdoshlar bilan munosabat sifatiga oilaviy muhitning bilvosita ta'siri	153
Baratullayeva Dilnoza Xabibullo qizi	
Bolalar kiyimlari va ular bilan bog'liq urf-odatlar (Buxoro vohasi misolida).....	156
G'iyosova Zarina Yusuf qizi	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy-metodik kompetentligi rivojlanganlik darajalarini kvalimetrik shkala asosida baholash	160
Niyozova Shahlo Abdusaitovna	
Bionika asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda ixtirochilik qobiliyatlarini rivojlantirishning samarali metodlari	167
Jumaboyeva Maxliyo Rashidbek qizi	
Talabalarning bilish faolligini oshirishning pedagogik mexanizmlari.....	172
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
Kredit-modul ta'lim tizimida talabalar mustaqil ta'limini neyropedagogik yondashuv asosida tashkil etishning pedagogik-didaktik tamoyillari.....	178
Farrux O'. Ibragimov	
Kichik maktab yoshdagi bolalarning o'quv faoliyatiga moslashishining pedagogik-psixologik xususiyatlari	185
G'ofurova Madina Ikromjon qizi	
Rashk muammosining ijtimoiy-psixologik mazmun-mohiyati.....	189
Ummatova Sitora Shavkatulloyevna	
Bo'lajak o'qituvchilarda axborotni tanqidiy tahlil qilish ko'nikmasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy aspektlari	196
Salayeva Sitora Serali qizi	
Nabi Jaloliddin ijodida tarixiy tafakkur va zamonaviylik uyg'unligi	201
Matchanova Mastura Baxrom qizi	
Geometriyani o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish	205
Sultonova Dilrabo Yusuf qizi	
ESP ta'limida syllabus design va uning arxitektura-qurilish yo'nalishlaridagi ahamiyati.....	210
Xayitova Dilnoza Bahtiyorovna	
Цифровизация и глобализация как факторы трансформации французского языка в XXI веке	214
Давронова Зульфия Бобоевна	
Key Highlights of a Dialect for Extraordinary Purposes.....	219
Berdiyeva Mekhriniso Kholmamatovna	
Transformatsion liderning maktabgacha ta'lim tizimidagi strategik va pedagogik ahamiyati.....	223
Mustafoev Maqsudbek Olim o'g'li	

Milliy komponentlarga asoslangan tasviriy san'at ta'limining asosiy metodik tamoyillari.....	227
Baltayeva Xalima Toraboyevna	
Arxitektura ta'limida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning kompetensiyaviy modeli	231
Abduvosiqova Dilafruz Djalaliddinova	
Bo'lajak tarix o'qituvchisi pedagogik-psixologik tayyorgarligining nazariy-konseptual modeli	236
Toshpo'latova Shaxnoza Shuhratovna	
The Impact of the Flipped Classroom Model in Uzbek Secondary Schools: Participation and Engagement	240
Khamidova Shabnam Gulakhmadovna	
Sharq va G'arb pedagogik an'analarida sun'iy intellekt vositasida tarbiya jarayonini transformatsiyalash: qiyosiy tahlil va metodologik yondashuvlar.....	244
Jamolova (G'anijonova) Mushtariybegim Bobirjon qizi	
Sport tayyorgarligi tizimida trenerlar faoliyatining mazmuni, tuzilishi va zamonaviy talablari	249
Ismailova Dildora Qudratullayevna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni son sanoqqa o'rgatishda didaktik vizual vositalarning turlari va ularning pedagogik ahamiyati.....	255
Kushakova Gulnora Egamqulovna, Valiyeva Sabina Shavkat qizi	
Bo'lajak tarbiyachilarning kognitiv-integrativ mobilligi, mohiyati va tarkibiy komponentlari.....	262
Mirzayeva Kamola Ikrom qizi	
Kursantlarda kasbiy tayyorgarlikni takomillashtirishda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarning psixologik-pedagogik ahamiyati.....	267
Shermatova Nazokat Safarovna	
PISA topshiriqlari asosida 5-sinf o'quvchilarining ilmiy tadqiqotlarni loyihalash kompetentsiyasini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	271
Zulayxo Mamajanova	
Лингводидактические основы развития письменной речи студентов на материале жанра травелога	275
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи, Хазраткулова Мохира Азизбековна	
Migrant oilalarning bola psixikasiga ta'siri	280
Baxtiyor Odilovich Saidov	
Трансформация рекламного дискурса в социальных сетях.....	284
Икрамова Мунира Маруфжановна	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini oshirishda web-platformalardan foydalanish modeli.....	289
Akramova Mohinabonu Mirg'olib qizi	
Teaching Translation Equivalence Through Comparative Analysis of Simultaneous and Written Translation: An Experimental Study in Uzbek-English Translation Education.....	294
Iskandarova Risolat Ravshanbekovna	
Oliy ta'limda falsafa fanini o'qitishning ahamiyati va dolzarbligi	299
Ismadiyrov Komil Maxamadiyrovich	
Anorganik kimyoda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan pedagogik tajriba-sinov ishlarining matematik-statistik tahlil natijalari.....	304
Boboyarova Nilufar Saydullayevna	
Maktabgacha yoshdagi duduqlanuvchi bolalar nutq nuqsonlarini qo'g'irchoq teatri asosida bartaraf etish texnologiyalarini takomillashtirish	310
Xasanbayeva Gulbahor Nasrullayevna, Arslanova Madina Mansurovna	
Musiqqa o'qituvchilarida cholg'u ijrochilik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish (fortepiano asarlari misolida)	313
Rahimberganova Zuhra Shuxrat qizi	
Yosh xodimlarni kasbga moslashtirishda zamonaviy pedagogik metodlarning o'rni va ahamiyati	317
Adilov Baxadir Tanatarovich	

Bo'lajak o'qituvchilarni millatlararo muloqot madaniyatini rivojlantirishga tayyorlashning diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari	321
Atamuratov Dilshod	
Концептуальные основы развития навыков академического вокального исполнительства у студентов образовательных программ по направлению "Музыкальное образование"	325
Ахмедова Чарос Ильхомовна	
Muammoli ta'lim orqali o'quvchilarning kognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	332
Bekchanova Sabohat Matrasulovna	
Ixtisoslashtirilgan va ijod maktablari direktorlari kreativ salohiyatining tarkibiy tuzilmasi va baholash mezonlari	338
G'aniyeva Zarina Itolmas qizi	
Maktabgacha ta'limda inklyuziv muhitni shakllantirish: mavjud muammolar va innovatsion pedagogik yechimlar	342
Gulyamova Aziza Otabek qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy madaniyatshunoslik kompetensiyasini shakllantirish metodikasi	346
Komiljonova Mohinur Allabergan qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida talabalarning global kommunikativ motivatsiyasini shakllantirish: pedagogik yondashuvlar	350
Qoravoyeva Shoir Zafarjon qizi	
Tafakkur muammosining pedagogik va psixologik asoslari	353
Shixova Inobat Omonovna	
Integral yondashuv asosida bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy tayyorlashda xorij tajribasi	358
Usmanova Shaxnoza Baxodirovna	
Arab tilidagi akademik matnlarni o'qib tushinishda sun'iy intellektdan foydalanishning metodik imkoniyatlari	363
Xalilova Hilola Sharopovna	
Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarida deontologik kompetentlikning mazmuni, tarkibiy komponentlari va funksiyalari	368
Yaqubova Donoxon Xo'janazar qizi	
Kognitiv yondashuv asosida sonning butun va kasr qismi qatnashgan tenglamalarni o'qitish metodikasi ...	372
Boboqulova Munisa Shavkat qizi	
Ta'lim sifatini monitoring qilishda elektron tizimlardan foydalanish samaradorligini oshirish: amaliy muammolar va takomillashtirish modeli	376
Oripova Shahzoda Zafarjon qizi	
Специфика подготовки фигуристов-одиночников на тренировочном этапе	380
Тохинова Шохсанам Фарход кизи	
Talabalarning Speaking ko'nikmasini rivojlantirishda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish	385
Rasulova Moxira Abdusalilovna	
Umumta'lim jarayoni uchun milliy dastur yaratish hamda amaliyotga joriy etish nazariyasi	388
Qurbonova Zebiniso Mamarajab qizi	
Ta'lim muassasasi rahbarining raqamli kompetentligi mazmuni va tarkibiy komponentlari	394
Shakadirova Nigora Irgashevna	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashda ijodkorlikni rivojlantirish: xorijiy tajriba va milliy model	398
Shabbazova Nodira Xamzayevna	
Мотивация к изучению английского языка у старшеклассников: теоретико-методологические основы, факторы и педагогические условия	403
Хаджиметова Дилноза Рахимовна	
Milliy hunarmandchilik vositasida uyushmagan xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari	408
Baxronova Shoir Yadorovna	

O'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish ko'rsatkichlari tuzilishi	415
Botirova G. B.	
Radioelektron qurilmalarni konstruksiyasi va loyihalash fanini o'qitishda virtual-real laboratoriya mashg'ulotlarining integratsiyalashgan metodik modeli	421
Baymatova Nargiza Tuxtabayevna	
Gender yondashuvi asosida o'quvchilarning huquqiy madaniyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	427
Tojiboyeva Gulchexra Sadriddinovna	
Raqamli avlod o'quvchilarida axloqiy dunyoqarashni tarix ta'limi orqali shakllantirishning pedagogik mexanizmlari	437
Ahmedov Nodir Kodiraliyevich	
Zo'ravonlik tajribasini boshdan kechirgan bolalarda koping-strategiyalarining shakllanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	443
Komilova Komila Inomjon qizi	
Talabalar ilmiy dunyoqarashini shakllantirishda ijtimoiy tarmoqlarning pedagogik imkoniyatlari va nazariy-metodologik tahlili	446
Abdurahmonova Shaxodat Faxridin qizi	
Kredit-modul tizimida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mustaqil talim olish imkoniyatlarini takomillashtirish modeli	453
A. X. Eshqorayev, M. Q. Urozov, Q. A. Eshqorayev	
Muhandislik kasbini shakllantirishda tasviriy san'at fanining o'rni va ahamiyati	456
Fazliddinova Gulasal Farhod qizi	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida axborot texnologiyalarini o'qitish uchun kompetensiyaga yo'naltirilgan adaptiv metodik tizim: kvazi-eksperimental tadqiqot dalillari	461
Mamajanov Raxmatilla Yakubjanovich, Xolbekov Abdusattor Maxammatovich	
Malakali voleybolchi qizlarning texnik tayyorgarligini takomillashtirish masalalari	470
Odilova Feruza	
Zamonaviy ta'lim muhitida talabalarning kasbiy-etik va muloqot madaniyatini rivojlantirishning amaliy holati va mavjud muammolar	477
Perdeshova Nargiza Yesenbayevna	
5–6 yoshli bolalarning ingliz tili mashg'ulotlarida kreativ faoliyatini baholash: montessori tamoyillariga mos diagnostik rubrika loyihasi	482
Sadoqat Karimova Abduxamidovna	
"Ilk qadam" davlat o'quv dasturining 3-nashri asosida bolalarning ijodiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish	489
Tursunova Kamolaxon Ulug'bek qizi	
Maktabgacha ta'lim jarayonida rivojlanish sohalarining o'zaro integratsiyasini ta'minlashga innovatsion yondashuvlar	495
Yigitaliyeva Gullola Mirobil qizi	
Temperament fenomenining evolyutsiyasi va ilmiy talqinlari	498
Dilmurodova Zilola Davron qizi	
Integrativ yondashuv asosida ingliz tili darslarida debat texnologiyasi orqali kreativ fikrlashni rivojlantirish ...	502
Abdulaxatova Shohsanam Adhamjon qizi	
SMART-SL metodikasi asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish	506
Shabdullayeva Lazokatxon Orifbekovna, Zumakova Dilbarxon	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy tayyorgarligi komponentlari va ularning vazifaviy tavsifi ...	511
Shakarova Nilufar Zuvaydullayevna	
Diskret vaqtli seir epidemik model dinamikasi	516
Shukurova Shahnoza Sayfiddin qizi	

ZAMONAVIY TA'LIM MUHITIDA TALABALARNING KASBIY-ETIK VA MULOQOT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING AMALIY HOLATI VA MAVJUD MUAMMOLAR

Perdeshova Nargiza Yesenbayevna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Umumiy pedagogika kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy oliy ta'lim muhitida talabalarning kasbiy-etik va muloqot madaniyatini rivojlantirishning amaliy holati tahlil qilingan. Kasbiy-etik, kommunikativ, refleksiv va raqamli komponentlarning ta'lim jarayonida namoyon bo'lish xususiyatlari o'rganilib, ular o'rtasidagi mazmuniy va funksional uzilishlar aniqlashtirilgan. Axloqiy bilimlarning real kasbiy xulq-atvorga yetarlicha ko'chmasligi, kommunikativ faollikning tashqi nutqiy ko'rinish bilan chegaralanishi, refleksiv faoliyatning epizodikligi, raqamli ko'nikma bilan akademik halollik o'rtasidagi nomutanosiblik asosiy muammolar sifatida tavsiflangan. Pedagogik amaliyot, jamoaviy topshiriq, virtual muloqot va sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda kuzatiladigan kamchiliklar tizimlashtirilgan. Tadqiqot natijasida kasbiy-etik va muloqot madaniyatini alohida sifatlar yig'indisi sifatida emas, balki o'zaro integratsiyalashgan yaxlit shaxsiy-kasbiy tizim sifatida rivojlantirish zarurligi asoslangan.

Kalit so'zlar: zamonaviy ta'lim muhiti, kasbiy-etik madaniyat, muloqot madaniyati, kommunikativ faollik, refleksiya, raqamli mas'uliyat, akademik halollik, pedagogik amaliyot, kasbiy xulq-atvor, integrativ yondashuv.

Abstract: This article analyzes the current practice of developing students' professional-ethical and communication culture in modern higher education. It examines the manifestation of professional-ethical, communicative, reflective, and digital components in the educational process and identifies substantive and functional gaps between them. The main problems include the insufficient transfer of ethical knowledge into professional behavior, the reduction of communicative activity to external speech performance, episodic reflection, and the imbalance between digital skills and academic integrity. The article systematizes shortcomings observed in teaching practice, group assignments, virtual communication, and the use of artificial intelligence tools. The findings substantiate the need to develop professional-ethical and communication culture not as a collection of isolated qualities but as an integrated personal and professional system.

Key words: modern educational environment, professional-ethical culture, communication culture, communicative activity, reflection, digital responsibility, academic integrity, teaching practice, professional behavior, integrative approach.

Аннотация: В статье проанализировано практическое состояние развития профессионально-этической и коммуникативной культуры студентов в современной среде высшего образования. Изучены особенности проявления профессионально-этического, коммуникативного, рефлексивного и цифрового компонентов в образовательном процессе, выявлены содержательные и функциональные разрывы между ними. В качестве основных проблем охарактеризованы недостаточный перенос нравственных знаний в реальное профессиональное поведение, ограничение коммуникативной активности внешней речевой деятельностью, эпизодичность рефлексии, а также несоответствие между цифровыми навыками и академической честностью. Систематизированы недостатки, наблюдаемые в педагогической практике, групповой работе, виртуальном общении и использовании инструментов искусственного интеллекта. Обоснована необходимость развития профессионально-этической и коммуникативной культуры не как совокупности отдельных качеств, а как целостной интегрированной личностно-профессиональной системы.

Ключевые слова: современная образовательная среда, профессионально-этическая культура, культура общения, коммуникативная активность, рефлексия, цифровая ответственность, академическая честность, педагогическая практика, профессиональное поведение, интегративный подход.

KIRISH

Zamonaviy oliy ta'limda bo'lajak mutaxassislarni kasbiy faoliyatga tayyorlash, asosan, mutaxassislikka oid bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltiriladi. Biroq kasbiy faoliyatning axloqiy mazmunini anglash, turli vaziyatlarda samarali muloqot o'rnatish, o'z faoliyatini tahlil qilish hamda raqamli vositalardan

mas'uliyatli foydalanish sifatlari har doim ham ta'lim mazmunining o'zaro bog'langan tarkibiy qismlari sifatida rivojlantirilmaydi. Natijada talabalarning nazariy tayyorgarligi bilan ularning real va raqamli muhitdagi kasbiy xulq-atvori o'rtasida muayyan tafovut yuzaga keladi.^[1]

Talaba kasbiy burch, halollik, adolat va mas'uliyatning mazmunini nazariy jihatdan izohlashi mumkin, ammo manfaatlar to'qnashuvi, ziddiyatli muloqot yoki axborotdan foydalanishga oid murakkab vaziyatlarda mazkur qadriyatlarga muvofiq qaror qabul qilish alohida amaliy tayyorgarlikni talab etadi. Shu nuqtayi nazardan talabalarning kasbiy-etik va muloqot madaniyatini rivojlantirish holatini kasbiy-etik, kommunikativ, refleksiv va raqamli komponentlarning o'zaro birligi asosida o'rganish dolzarb pedagogik vazifaga aylanadi. Mazkur maqolaning maqsadi ham zamonaviy ta'lim muhitidagi mazmuniy, tashkiliy, metodik va diagnostik muammolarni aniqlash hamda ularni integrativ yondashuv asosida tizimlashtirishdan iborat.^[2]

Ushbu maqsadga erishish uchun pedagogik kuzatuv natijalarini umumlashtirish, ilmiy manbalarni nazariy tahlil qilish, qiyoslash, muammoli vaziyatlarni pedagogik talqin etish va komponentli tahlil metodlaridan foydalanildi. Amaliy holat talabaning bilimi, qadriyatli munosabati va xulq-atvori o'rtasidagi muvofiqlik nuqtayi nazaridan baholandi. Bunday yondashuv talabalarda alohida bilim va ko'nikmalar mavjudligini qayd etish bilangina cheklanmay, ularning real kasbiy vaziyatda qanday uyg'unlashishini aniqlashga imkon beradi.^[3]

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maqolada keltirilgan adabiyotlar mavzu jihatidan talabalarning kasbiy shakllanishi, pedagogik qadriyatlar, ijtimoiy faollik va ta'lim texnologiyalari yo'nalishlarini qamrab oladi.

N.N. Azizxo'jayevaning pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahoratga bag'ishlangan qo'llanmasi kasbiy tayyorgarlikning metodik jihatlari yoritish uchun ahamiyatlidir.^[4]

M.Q. Raxmanovning ishlari talabalarni ijtimoiy moslashtirish, ta'limni insonparvarlashtirish, pedagogik qadriyatlar va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim masalalari orqali maqolaning ijtimoiy-pedagogik yo'nalishiga mos keladi.^[5]

B.X. Rahimov, Sh.Q. Mardonov va N.A. Muslimovning ro'yxatda keltirilgan tadqiqotlari kasbiy-madaniy munosabatlar, qadriyatlar asosida pedagog tayyorlash va kasbiy shakllanish masalalari bilan bog'liq.^[6]

Z.Q. Ismoilovning ma'naviy-axloqiy tarbiyaga oid ishi mavzuning axloqiy yo'nalishini, R.J. Ishmuhamedov, A.A. Abduqodirov, A. Pardaev, O'.Q. Tolipov va M. Usmonboyevaning asarlari esa ta'lim jarayonini metodik tashkil etish masalalarini qamrab oladi. Shu bilan birga, ro'yxatda raqamli etika, sun'iy intellektdan foydalanish va akademik halollikka bevosita bag'ishlangan manbalar ko'rsatilmaganligi ushbu yo'nalishlarning adabiy asosini kengaytirish zaruratini bildiradi.^[7-8-9]

Tadqiqotning maqsadi zamonaviy oliy ta'lim muhitida talabalarning kasbiy-etik va muloqot madaniyatini rivojlantirishning amaliy holatini tahlil qilish, kasbiy-etik, kommunikativ, refleksiv va raqamli komponentlar o'rtasidagi mazmuniy hamda funksional uzilishlarni aniqlashtirishdan iborat. Ushbu maqsad doirasida axloqiy bilimlarning kasbiy xulq-atvorda namoyon bo'lishi, kommunikativ faollikning tinglash, empatiya va konstruktiv muloqot bilan uyg'unligi, amaliy tajribaning refleksiv anglanishi hamda raqamli ko'nikmalarning akademik halollik va shaxsiy mas'uliyat bilan bog'liqligi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, mavjud mazmuniy, tashkiliy, metodik va diagnostik muammolarni tizimlashtirish orqali mazkur komponentlarni yaxlit rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar va kompleks baholash yo'nalishlarini belgilash ko'zda tutiladi.

Tahlil jarayonida aniqlangan dastlabki muammo axloqiy bilim bilan amaliy xulq-atvor o'rtasidagi uzilishda namoyon bo'ldi. Axloqiy bilimlar reproduktiv darajada qolganida ular talabaning shaxsiy e'tiqodi va barqaror kasbiy xulq-atvoriga to'liq aylanmaydi. Bunday sharoitda talaba tayyor ta'rif yoki qoidani takrorlay oladi, biroq qarama-qarshi manfaatlar mavjud bo'lgan vaziyatda axloqiy mezonni tanlash, muqobil qarorlarni baholash va o'z pozitsiyasini asoslashda qiynaladi. Mazkur holat pedagogik amaliyotda, ayniqsa, yaqqol ko'rinadi, chunki talaba o'quvchilar, pedagoglar, amaliyot rahbarlari va ota-onalar bilan munosabatga kirishganida uning odobi, adolatligi, hissiy barqarorligi va mas'uliyati real faoliyatda sinovdan o'tadi. Shunga qaramay, amaliyot natijalarini baholashda ko'pincha dars ishlanmasi, tashkiliy jarayon va hujjatlarni rasmiylashtirishga ustuvor ahamiyat berilib, talabaning kasbiy-etik pozitsiyasi hamda muloqot xulqi yetarli hisobga olinmaydi.^[10]

Axloqiy bilimlarning amaliy xulq-atvoriga ko'chmasligi kommunikativ faoliyatdagi muammolar bilan ham uzviy bog'liq. Oliy ta'limda munozara, seminar, taqdimot va jamoaviy topshiriqlar keng qo'llanayotgan bo'lsa-da, kommunikativ rivojlanish ayrim hollarda ravon nutq, auditoriya oldida chiqish yoki o'z fikrini faol ifodalash bilan chegaralanib qoladi. Suhbatdoshni diqqat bilan tinglash, uning nuqtayi nazarini tushunish, e'tirozni odob doirasida bildirish, muloqot ohangini vaziyatga mos tanlash va nizolarni konstruktiv hal etish ko'nikmalari esa har doim ham maqsadli shakllantirilmaydi. Shu sababli muloqotdagi tashqi faollik uning madaniy va axloqiy mazmuni rivojlanganligini anglatmaydi. Talaba o'z fikrini erkin ifodalashi, biroq qarama-qarshi pozitsiyani xolis qabul qilishda qiynalishi mumkin. Bahsda dalil o'rniga hissiy munosabatga tayanish, fikrga emas, shaxsga baho berish yoki keskin ohangdan foydalanish kommunikativ faollikning kasbiy etika, empatiya va o'zini nazorat qilish bilan yetarli uyg'unlashmaganini ko'rsatadi.^[11]

Mazkur nomutanosiblik jamoaviy topshiriqlarda ham kuzatiladi. Hamkorlikning tashqi shakli saqlangan bo'lsa-da, guruh a'zolarining teng ishtiroki barcha holatlarda ta'minlanmaydi. Faol talabalar asosiy vazifalarni o'z zimmasiga oladi, kommunikativ faolligi sust yoki o'ziga ishonchi yetarli bo'lmagan talabalar esa jarayon chetida qolishi mumkin. Natijada jamoaviy faoliyat vazifalarni adolatli taqsimlash, o'zaro yordam ko'rsatish va umumiy mas'uliyatni rivojlantiruvchi pedagogik vositaga to'liq aylanmaydi. Bunday vaziyatda faqat umumiy natijani baholash yetarli emas, balki har bir talabaning hissasi, muloqot uslubi, boshqalarning fikriga munosabati va jamoaviy mas'uliyati ham hisobga olinishi lozim.^[12]

Kasbiy-etik va kommunikativ faoliyatdagi kamchiliklarning barqaror saqlanib qolishi refleksiv jarayonning epizodik tashkil etilishi bilan bog'liq. Talaba amaliy topshiriqni bajarishi, mashg'ulot o'tkazishi yoki jamoaviy loyihada ishtirok etishi mumkin, biroq qabul qilgan qarorlarining sabablari, tanlagan muloqot usuli va erishilgan natijaning axloqiy jihatlarini chuqur tahlil qilmasa, to'plangan tajriba anglangan kasbiy tajribaga aylanmaydi. Refleksiya talabaning yutuq va kamchiliklarini anglashi, xatti-harakatlarining boshqalarga ta'sirini baholashi hamda keyingi rivojlanish vazifalarini belgilashiga xizmat qiladi. Refleksiv faoliyat yetarli bo'lmagan sharoitda talaba xatolarining sababini anglamaydi, bir xil kamchiliklarni takrorlaydi va tashqi nazoratga qaram bo'lib qoladi. Shu bois refleksiv kundalik, o'zini baholash, tengdoshlar bahosi va aniq pedagogik qayta aloqani ta'lim jarayoniga izchil kiritish zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot materiallarini maqolada keltirilgan ilmiy-pedagogik adabiyotlar, pedagogik kuzatuvlarga oid tavsiflar hamda pedagogik amaliyot, jamoaviy topshiriqlar, virtual muloqot va sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishga doir vaziyatlar tashkil etadi. Tadqiqotda ilmiy manbalarni nazariy tahlil qilish, qiyoslash, pedagogik kuzatuv natijalarini umimlashtirish, muammoli vaziyatlarni pedagogik talqin etish va komponentli tahlil metodlaridan foydalanilgan. Tahlil talabalarning bilimi, qadriyatli munosabati va amaliy xulq-atvori o'rtasidagi muvofiqlikni kasbiy-etik, kommunikativ, refleksiv va raqamli komponentlar kesimida ko'rib chiqishga yo'naltirilgan. Bunda axloqiy qaror qabul qilish, suhbatdoshni tinglash, jamoaviy mas'uliyat, o'z faoliyatini baholash va raqamli vositalardan mas'uliyatli foydalanish jihatlarini e'tiborga olingan. Maqolada kuzatuv ishtirokchilari soni, tadqiqot muddati va statistik o'lchovlar ko'rsatilganligi sababli natijalar tavsifiy-tahliliy umimlashtirish sifatida talqin qilinadi.^[13]

Refleksiyaning samaradorligi baholash mezonlarining aniqligiga ham bog'liq. Ayrim talabalar o'z imkoniyatlarini yuqori baholab, kamchiliklarini tan olishga qiynalsa, boshqalari mavjud yutuqlarini yetarli anglamaydi va o'ziga ishonchsiz munosabatda bo'ladi. Aniq mezonlarning mavjud emasligi talabaning shaxsiy hamda kasbiy rivojlanish yo'nalishlarini to'g'ri belgilashiga to'sqinlik qiladi. Pedagogik qayta aloqaning faqat kamchiliklarni sanash yoki umumiy maqtov bilan cheklanishi ham kutilgan natijani bermaydi. Rivojlantiruvchi qayta aloqa muayyan vaziyat va xatti-harakatga bog'langan holda talaba nimani muvaffaqiyatli bajargani, qaysi jihatini o'zgartirishi hamda bunga qanday erishishi mumkinligini ko'rsatishi kerak.^[14]

Mazkur muammolar raqamli ta'lim sharoitida yangi mazmun kasb etadi. Talabalarning elektron platformalar, messengerlar, videokonferensiya dasturlari va boshqa texnik vositalardan foydalanish ko'nikmalari ularning raqamli madaniyati hamda axloqiy mas'uliyati bilan har doim ham mutanosib rivojlanmaydi. Talaba raqamli vositadan erkin foydalanishi mumkin, biroq axborotning ishonchligini tekshirish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, mualliflik huquqiga rioya etish va virtual muloqot odobini saqlashga yetarli e'tibor bermasligi ehtimoli mavjud. Internetdagi axborotning ko'pligi uning ilmiy asoslanganligini avtomatik tarzda ta'minlamaydi. Muallifi noma'lum yoki tekshirilmagan ma'lumotlardan foydalanish, manbalarni ko'rsatmaslik va tayyor elektron materialni o'zlashtirish raqamli ko'nikma bilan akademik halollik o'rtasidagi bog'liqlik sustligini bildiradi.

Virtual muloqotda yuzma-yuz munosabatga xos noverbal belgilar cheklanganligi sababli yozma nutqning aniqligi va ohangni to'g'ri tanlash alohida ahamiyat kasb etadi. Elektron xabarda murojaat shaklini noto'g'ri tanlash, javob berish mas'uliyatining sustligi, fikrni haddan tashqari qisqa yoki qo'pol ifodalash muloqot ishtirokchilari o'rtasida tushunmovchilik keltirib chiqaradi. Demak, real muloqotda amal qiladigan hurmat, aniqlik, mas'uliyat va pedagogik takt me'yorlari virtual muhitda ham saqlanishi zarur.

TAHLIL VA NATIJALAR

Maqoladagi tahlilda talabalarning kasbiy-etik va muloqot madaniyatini rivojlantirishga to'sqinlik qiluvchi o'zaro bog'langan muammolar tizimlashtirilgan. Axloqiy tushunchalarni bilish ularni murakkab kasbiy vaziyatlarda qo'llash bilan har doim ham uyg'unlashmasligi, kommunikativ faollik ayrim hollarda ravon nutq va taqdimot bilan chegaralanishi asosiy muammolar sifatida tavsiflangan. Jamoaviy topshiriqlarda ishtirokning teng taqsimlanmasligi individual hissa va mas'uliyatni baholash zaruratini ko'rsatadi.

Refleksiyaning epizodikligi hamda qayta aloqaning umumiyligi talabning xatolar sababini anglashini va rivojlanish vazifalarini belgilashini qiyinlashtiradi. Raqamli faoliyatda esa texnik ko'nikmalar axborotni tekshirish, manbalarni ko'rsatish, maxfiylikni saqlash va virtual muloqot odobiga rioya qilish bilan yetarli bog'lanmagan holatlar muhokama qilingan. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun kasbiy-axloqiy dilemmalar, hamkorlik topshiriqlari, refleksiv kundaliklar va rivojlantiruvchi qayta aloqani uyg'unlashtirish taklif etiladi. Biroq mazkur tavsiyalarning samaradorligi maqolada miqdoriy natijalar bilan tasdiqlanmagan. ^[15]

Sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayoniga kirib kelishi raqamli ko'nikma bilan axloqiy mas'uliyat o'rtasidagi bog'liqlikni yanada dolzarblashtirdi. Mazkur vositalar axborot izlash, fikrlarni tizimlashtirish, matnni tahlil qilish va mustaqil ta'limni tashkil etishda yordam beradi. Biroq tayyor natijani tekshirmay qabul qilish, uni mustaqil ish sifatida taqdim etish yoki foydalanilgan yordamni yashirish akademik halollik talablariga zid. Shu sababli talaba sun'iy intellekt taqdim etgan ma'lumotni ishonchli manbalar bilan qiyoslashi, mavjud xatolarni aniqlashi, natijani tanqidiy qayta ishlashi va yakuniy mahsulot uchun shaxsiy javobgarlikni saqlashi lozim. Bu jarayon raqamli komponentni kasbiy-etik va refleksiv komponentlardan ajratib rivojlantirish mumkin emasligini ko'rsatadi.

Yuqoridagi tahlil axloqiy bilim va xulq-atvor o'rtasidagi uzilish kasbiy-axloqiy dilemmalar hamda qaror oqibatlarini tahlil qilishga ehtiyoj tug'dirishini ko'rsatadi. Kommunikativ faollik tashqi nutq bilan cheklanayotgan holatlarda dialog va hamkorlik topshiriqlarida faol tinglash, empatiya, murosa va axloqiy muloqot mezonlarini belgilash zarur. Refleksiv faoliyat epizodik bo'lgan sharoitda refleksiv kundalik, o'zini baholash va rivojlantiruvchi qayta aloqani tizimlashtirish talab etiladi. Raqamli ko'nikma bilan mas'uliyat o'rtasidagi nomutanosiblik esa raqamli etika, akademik halollik, maxfiylik va mualliflik huquqiga oid amaliy vaziyatlarni ta'lim mazmuniga kiritishni taqozo etadi. Mazkur komponentlarning bir-biridan uzilgan holda rivojlantirilishi barcha sifatlar bir vaqtning o'zida namoyon bo'ladigan integrativ kasbiy topshiriqlarni ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltiradi. Baholashning fragmentarligi esa nazariy bilim bilan birga amaliy qaror, muloqot xulqi, raqamli mas'uliyat va refleksiv tahlilni qamrab oluvchi kompleks mezon hamda diagnostik vositalarni joriy etishni talab qiladi.

Shunday qilib, aniqlangan muammolar bir-biridan ajratilgan hodisalar emas, balki bilim bilan real xulq-atvor, kommunikativ faollik bilan axloqiy muloqot, amaliy tajriba bilan refleksiv tahlil, raqamli ko'nikma bilan mas'uliyat o'rtasidagi o'zaro bog'langan pedagogik uzilishlardir. Komponentlardan birining sust rivojlanishi boshqalarining amaliy namoyon bo'lishiga ham salbiy ta'sir qiladi. Shu sababli talabalarning kasbiy-etik va muloqot madaniyatini rivojlantirish alohida tarbiyaviy tadbirlar yoki ayrim fan mavzulari bilan cheklanmasdan, auditoriya mashg'ulotlari, mustaqil ta'lim, kasbiy amaliyot, ilmiy-tadqiqot faoliyati, auditoriyadan tashqari ishlar va raqamli hamkorlikka izchil singdirilishi lozim.

Tahlil natijalari zamonaviy ta'lim muhitida talabalarning kasbiy-etik va muloqot madaniyatini rivojlantirishda mazmuniy, tashkiliy, metodik va diagnostik muammolar mavjudligini ko'rsatdi. Ushbu jarayondagi asosiy muammo talabalarda kasbiy etika, muloqot, refleksiya va raqamli faoliyatga oid alohida bilim hamda ko'nikmalar mavjud bo'lsa-da, ular real kasbiy vaziyatda yagona va barqaror xulq-atvor tizimi sifatida yetarli namoyon bo'lmastir. Mazkur muammolarni bartaraf etish kasbiy-etik, kommunikativ, refleksiv va raqamli komponentlarning o'zaro integratsiyasini ta'minlaydigan pedagogik shart-sharoitlarni yaratishni talab etadi. Bunda talabning nazariy bilimi bilan bir qatorda axloqiy qarori, muloqot uslubi, raqamli mas'uliyati va refleksiv tahlili kompleks baholanishi zarur. Ana shunday integrativ yondashuv bo'lajak mutaxassisning kasbiy mas'uliyatini, samarali muloqotini, o'z faoliyatini tahlil qilish qobiliyatini va raqamli muhitdagi madaniyatli xulq-atvorini yaxlit rivojlantirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Talabalarning kasbiy-etik va muloqot madaniyatini rivojlantirish kasbiy etika, kommunikativ faoliyat, refleksiya va raqamli mas'uliyatni o'zaro bog'langan shaxsiy-kasbiy tizim sifatida shakllantirishni talab qiladi. Mazkur jarayonni alohida tarbiyaviy tadbirlar bilan cheklamasdan, auditoriya mashg'ulotlari, mustaqil ta'lim, pedagogik amaliyot va raqamli hamkorlikka izchil singdirish maqsadga muvofiq.

Ta'lim topshiriqlari talabning axloqiy qaror qabul qilishi, boshqalarning fikrini tinglashi, o'z hissasini mas'uliyat bilan bajarishi va faoliyatini tanqidiy baholashiga imkon yaratishi lozim. Baholashda nazariy bilim bilan bir qatorda muloqot xulqi, individual ishtirok, akademik halollik va refleksiv tahlilni qamrab oluvchi aniq mezonlardan foydalanish tavsiya etiladi. Keyingi tadqiqotlarda ushbu yondashuvning amaliy samaradorligini belgilangan kuzatuv mezonlari, ishtirokchilar tavsifi va tizimli empirik ma'lumotlar asosida tekshirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat: o'quv qo'llanma. – Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006. – 160 b.
2. Raxmanova M.Q. Kasbiy ta'lim yo'nalishidagi talabalarni ijtimoiy moslashtirish omillari // Xalq ta'limi. – Toshkent, 2015. – № 6. – B. 29–34.

3. Raxmanova M.Q. Ta'lim mazmunining ijtimoiylashuvi va insonparvarlashuvi // O'zMU xabarlar. – Toshkent, 2016. – № 1/6. – B. 144–147.
4. Raxmanova M.Q. Talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishda pedagogik qadriyatlarining ahamiyati // Xalq ta'limi. – Toshkent, 2016. – № 4. – B. 15–20.
5. Raxmanova M.Q. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim asosida o'quvchi-yoshlarni kasbiy ijtimoiylashtirishning ayrim dolzarb masalalari // Uzluksiz ta'lim. – Toshkent, 2016. – № 5. – B. 36–42.
6. Raxmanova M.Q. Talabalarda ijtimoiy faollikni shakllantirishning mohiyati va funksiyalari // Fan va jamiyat. – Nukus, 2016. – № 4. – B. 81–83.
7. Raxmanova M.Q. Talabalarda ijtimoiy faollikni shakllantirish texnologiyalarini takomillashtirish // O'zMU xabarlar. – Toshkent, 2016. – № 1/6. – B. 230–233.
8. Kushakova M., Akhmedov B., Umarova D., Uzakova U. Intelligent Adaptive Child Safety Interface Using Behavioral Risk Scoring and Machine Learning // Proceedings of the International Conference on Applied Innovations in IT (ICAIIIT). – 2026, July.
9. Rahimov B.X. Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy-madaniy munosabatlarning shakllanishi. – Toshkent.
10. Mardonov Sh.Q. Pedagog kadrlarni ta'limiy qadriyatlar asosida tayyorlash va malakasini oshirishning pedagogik asoslari. – Toshkent.
11. Muslimov N.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish. – Toshkent.
12. Ismoilova Z.Q. Ma'naviy-axloqiy tarbiyaning nazariy va eksperimental-metodik asoslari. – Toshkent.
13. Ishmuhamedov R.J., Abduqodirov A.A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar: amaliy tavsiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2008. – 180 b.
14. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2005. – 205 b.
15. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy shakllanishi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2004. – 240 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №9(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.